Aki Kangasharju, Tero Kuusi, Jenni Pääkkönen. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, ETLA, 7.10.2026

Talousvaliokunnalle asiassa valtion talousarvio 2027 (HE 175/2026 vp)

Hallitus on toteuttanut vaalikauden aikana sopeutustoimia ja rakenteellisia uudistuksia, mutta julkisen talouden alijäämä ja velkasuhde jäävät selvästi hallituskauden alussa asetetuista tavoitteista. Samalla talous on vihdoin siirtynyt vahvempaan kasvuun. Talouspolitiikan keskeinen kysymys on, miten julkisen talouden vakauttamista jatketaan tavalla, joka on uskottava finanssipoliittisten sääntöjen näkökulmasta mutta ei katkaise kasvun vahvistumista.

Talousarvioesityksen suhdannekuva on varsin yhteneväinen ETLAn syksyisen ennusteen kanssa. Talousarvioesityksessä julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 4,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2026 ja syvenevän 4,5 prosenttiin vuonna 2027. Vaikka Etlan arvio on hieman valtiovarainministeriön arviota suotuisampi, kumpikin ennuste johtaa samaan päätelmään: alijäämä pysyy selvästi EU:n kolmen prosentin viitearvon yläpuolella ja velkasuhde nousee yli 90 prosentin. Talouskasvu yksin ei nykyennusteilla riitä vakauttamaan julkista taloutta.

Talousarvioesityksen mukaan julkisyhteisöjen velkasuhde nousee 91,2 prosenttiin vuonna 2027. Etlan ennusteessa vastaava luku on 91,1 prosenttia. Kasvun vahvistuminen hidastaa velkasuhteen nousua mutta ei pysäytä sitä. Julkista taloutta painavat muun muassa kasvavat korko- ja puolustusmenot sekä väestön ikääntymiseen liittyvät menot. Vuoden 2027 alijäämää kasvattaa lisäksi se, että osa hallituksen kasvutoimista, kuten veronkevennyksistä, heikentää rahoitusasemaa etenkin lyhyellä aikavälillä ennen mahdollisten dynaamisten vaikutusten toteutumista.

Seuraavassa keskitymme finanssipolitiikan viritykseen ja siihen, millainen uudistuslinja olisi Etlan viimeaikaisten analyysien perusteella perusteltu tulevalle vaalikaudelle.

Finanssipolitiikan viritys

Velan vakauttamisen ohella finanssipolitiikan pitäisi vastata kahteen haasteeseen. Ensimmäinen on finanssipoliittisten sääntöjen uskottavuuden säilyttäminen. Toinen on kasvun turvaaminen tilanteessa, jossa Suomen pitkän aikavälin kasvu on ollut vaimeaa ja vahvempi suhdannekäänne on vasta käynnistynyt. Kumpaakaan näkökulmaa ei ole syytä sivuuttaa.

Talouspolitiikan arviointineuvosto arvioi elokuussa 2026, että hallituksen tähän mennessä tekemät korjaavat toimet ovat riittäviä vuoden 2026 osalta mutta eivät todennäköisesti enää vuosina 2027–2028. Arviointineuvoston mukaan on merkittävä riski, että Suomi ylittää korjaavan nettomenopolun salliman nettomenojen enimmäiskasvun vuonna 2027 ja varsinkin vuonna 2028 -- myös puolustusmenoja koskeva poikkeuslauseke huomioiden. Arviointineuvosto piti toivottavana, että hallitus päättäisi julkista taloutta vahvistavista lisätoimista jo syksyn 2026 budjettiriihessä ja vähintään välttäisi uusia päätöksiä, jotka kasvattavat nettomenoja tai muuten heikentävät julkista taloutta vuoden 2026 jälkeen. (Talouspolitiikan arviointineuvosto 2026)

Talousarvioesityksessä ongelma näkyy selvästi. Korjaavan polun sallima nettomenojen kasvu on 1,5 prosenttia vuonna 2027, kun nettomenojen arvioidaan valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kasvavan 3,4 prosenttia. Kertyneen poikkeaman arvioidaan kasvavan edelleen vuonna 2028.

Kuten talousarvioesitys toteaa, poikkeaman toteutuessa seuraavan hallituksen sopeutustarve voi kasvaa huomattavaksi, vaikka sen taustalla osittain oleva puolustusmenojen nousu ja siihen liittyvät poikkeuslausekkeetkin huomioitaisiin. Nykyisen talouspolitiikan yksi ongelma on siten päätösten lykkääntyminen. Merkittävä osa julkisen talouden korjaustarpeesta jää seuraavan hallituksen ratkaistavaksi.

Kehysriihessä olisi ollut mahdollista rahoittaa osa uusista menoista ja pienentää vuoden 2027 ennakoitua nettomenopoikkeamaa esimerkiksi indeksijäädytyksillä. Erityisesti työeläkkeiden indeksikorotusten rajoittamista ja siihen liittyviä toimia julkisen talouden vahvistamiseksi olisi voitu edistää. Syksyn ennusteet eivät ole poistaneet perusongelmaa. Vaikka talouskasvu on hieman keväällä arvioitua vahvempaa, julkisen talouden alijäämä on edelleen syvä ja nettomenopolulta poikkeamisen riski säilyy. (Kangasharju & Pääkkönen 2026; Etla 2026).

Hallitus ei halunnut tehdä uusia nopeasti valmisteltuja sopeutustoimia koska niiden pelättiin tukahduttavan talouskasvun. Perustelu ontuu. Hallitus sopeutti staattisesti laskien 3 miljardilla eurolla vuonna 2025 eikä sekään estänyt talouden kasvua. Vuosi 2027 on suhdannenäkymältään selvästi vuotta 2025 parempi, joten suhdannemielessä lisäsopeuttaminen olisi perusteltua.

Etla näkee moitittavana, että hallitus jatkaa investointien rahoitusta myymällä omaisuutta tai lisäämällä siirtoja valtion eläkerahastosta. Valtion omaisuuden myynti tai VER:n rahaston purkaminen eivät taloudellisilta vaikutuksiltaan poikkea toisistaan. Hallituksen toiminta on ristiriidassa finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän kesäkuussa julkaiseman yhteisymmärryspöytäkirjan kanssa. Vaikka parlamentaarinen sopimus koskee tulevaa vaalikautta, olisi hallituksen sitoutuminen sopimukseen näyttänyt uskottavammalta ja hallituksen toiminta johdonmukaisemmalta, jos hallitus olisi viimeisessä budjetissaan ottanut sopimuksen huomioon tässä asiassa. Investoinnit kasvattavat tilinpidon mukaista alijäämää ja ilman korvaava rahoitusta heikentävät nettomenoja.

Kasvun ja julkisen talouden sopeuttamisen yhteensovittaminen

Sopeutuksen vaikutukset riippuvat olennaisesti sen rakenteesta ja ajoituksesta. Sopeutus on syytä nähdä laajempana talouspoliittisena ohjelmana, jossa julkisen talouden vahvistaminen yhdistetään kasvua, työllisyyttä, kilpailukykyä ja pitkän aikavälin kestävyyttä tukeviin uudistuksiin. (Lähdemäki, Puonti & Tervala 2026).

Tehtävä on vaikea. Talouspolitiikassa on yhtä aikaa vahvistettava kasvua, uudistettava julkista sektoria ja huolehdittava julkisen talouden rahoituksesta (Kangasharju & Rouvinen 2026). Poliittista hyväksyttävyyttä, rakenteellista uudistumista ja julkisen talouden kestävyyttä on vaikea saavuttaa yhtä aikaa. Rakenteellisten kasvutoimien ongelma julkisen talouden sääntöjen näkökulmasta on se, että niiden hyödyt tulevat usein viiveellä, kun taas kustannukset näkyvät nopeasti. Niiden rahoittaminen vaatii leikkauksia muualta hyvinvointivaltiosta, jos finanssipolitiikan kehikossa halutaan pysyä. Se on poliittisesti kivikkoinen tie. Leikkauksien jättäminen tekemättä taas vaarantaa julkisen talouden.

Kompromisseja todennäköisesti tarvitaan, mutta perusteita kasvutoimien tekemättä jättämiseen se ei anna. On priorisoitava uudistuksia, joiden pitkän aikavälin kasvupotentiaali on suuri, ja arvioida niiden vaikutuksia systemaattisesti. Kaikkien toimien vaikuttavuudesta ei voida saada varmaa näyttöä etukäteen, mutta uudistukset on suunniteltava niin, että niiden tuloksia voidaan myöhemmin mitata ja heikosti toimivista ratkaisuista luopua.

Työvoiman tarjontaa on vahvistettava työperäisellä maahanmuutolla ja työmarkkinoiden kohtaantoa parantamalla. Samalla osaamistasoa on nostettava koko koulutusketjussa sekä lisäämällä korkeakoulutuksen ja aikuiskoulutuksen kykyä vastata muuttuvaan osaamiskysyntään.

Kasvun kannalta ratkaisevaa on myös yritysten kyky investoida, uudistua ja skaalautua. Korostamme verotuksen painopisteen siirtämistä työntekoa ja investointeja vähemmän haittaaviin veropohjiin, korkeiden marginaaliverojen alentamista, yritysrahoituksen kehittämistä sekä aineettoman pääoman ja T&K-toiminnan kaupallistamisen vahvistamista.

Talousarviossa jatketaan T&K-rahoituksen kasvattamista, mikä on kasvupolitiikan kannalta tärkeä lähtökohta. Pelkkä julkisen T&K-rahoituksen lisääminen ei kuitenkaan riitä, jos tutkimuspanokset eivät muutu tuottavuutta kasvattaviksi innovaatioiksi, investoinneiksi ja kansainvälisesti skaalautuvaksi liiketoiminnaksi.

Yksityisen sektorin tuottavuuskasvu ei yksin ratkaise julkisen talouden ongelmaa. Kun yksityisen sektorin palkat nousevat, palkkapaine välittyy myös julkiselle sektorille. Jos julkisten palvelujen tuottavuus ei samalla parane eikä tehtäviä priorisoida, julkisen talouden menot kasvavat. Siksi julkisen sektorin uudistaminen on yhtä tärkeä osa julkisen talouden vakauttamista kuin suorat säästötoimet.

Tarvitsemme julkisille tehtäville nykyistä selkeämpiä tavoitteita, kansallista vaikuttavuus- ja tuottavuusinfrastruktuuria sekä julkisten palvelujen vaikuttavuuden systemaattista seurantaa. Uutta teknologiaa, mukaan lukien tekoälyä, tulisi hyödyntää palveluprosessien uudistamisessa eikä vain nykyisten prosessien digitalisoinnissa. Tavoitteena on julkinen sektori, joka toimii nykyistä enemmän palvelualustana ja käyttää tuotantotavan valinnassa systemaattisesti tietoa kustannuksista ja vaikuttavuudesta.

Erityisen suuri merkitys on sosiaali- ja terveyspalveluilla. Hyvinvointialueiden rahoitusasema on parantunut, mutta väestön ikääntyminen ja palkkaratkaisut kasvattavat menopaineita jo lähivuosina. Sote-menojen kasvun hillitseminen edellyttää tuottavuuden, työnjaon ja palvelurakenteen uudistamista. Jos menopaineisiin vastataan pelkästään lisärahoituksella tai yleisillä leikkauksilla, rakenteellinen ongelma jää ratkaisematta.

Julkisen sektorin uudistuksissa tarvitaan myös tehtävien priorisointia. Kaikkia nykyisiä tehtäviä ja tukia ei voida säilyttää ennallaan samalla, kun puolustus-, korko- ja ikäsidonnaiset menot kasvavat. Menokartoituksia ja vaikuttavuusarvioita pitäisi siksi käyttää järjestelmällisesti sen arvioimiseksi, mitkä tehtävät ovat julkisen sektorin ydintehtäviä ja mitkä voidaan järjestää toisin, supistaa tai lopettaa. Keskeisessä roolissa on pian julkaistava valtiovarainministeriön menokartoitus.

3. Lopuksi

Vuoden 2027 talousarvio osuu tilanteeseen, jossa Suomen talouskasvu on vihdoin vahvistumassa mutta julkinen talous pysyy selvästi epätasapainossa. Etlan ennuste on kasvun osalta hieman talousarvioesitystä myönteisempi ja julkisen alijäämän osalta hieman suotuisampi, mutta ennusteiden talouspoliittinen viesti on sama. Velkasuhde jatkaa nousuaan ja julkisen talouden alijäämä pysyy selvästi EU:n viitearvon yläpuolella. Kevään kehysriihessä ja syksyn budjettiriihessä olisi ollut perusteltua pienentää seuraavalle hallitukselle siirtyvää sopeutustarvetta. Samalla olisi kuitenkin vältettävä sellaista sopeutusta, joka vaarantaa juuri käynnistyneen kasvun tai leikkaa voimakkaasti tuottavuutta tukevia investointeja.

Nykyhallituksen taival sopeuttamisessa alkaa olla ohi. Enemmänkin keskustelua hallitsevat jälleen erityisesti polttoaineiden hintojen nousuun liittyvät tukipaineet. Huomioiden tulevan vaalikauden sopeutusurakan ja talouden elpymisen, on syytä toivoa, ettei lipsumista lisäelvytykseen synny. Erityisesti poliittisesti näyttävien, mutta vaikutuksiltaan tehottomien kohdentamattomien energian hinnan kompensaatiotukien käyttöä pitäisi välttää.

Kirjallisuus

Etla (2026). Suhdanne. Ennuste syksy 2026. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Helsinki.

Kangasharju, A. & Pääkkönen, J. (2026). Julkisen talouden suunnitelma. Lausunto valtiovarainvaliokunnalle 12.5.2026. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Helsinki.

Kangasharju, A. & Rouvinen, P. (toim.) (2026). Suomi 2051. Etla B283. Etlatieto Oy, Helsinki.

Lähdemäki, S., Puonti, P. & Tervala, J. (2026). Fiscal Multipliers and the Effects of Consolidation Measures in Finland. Government's Research Activities 2026:3. Prime Minister's Office, Helsinki.

Talouspolitiikan arviointineuvosto (2026). Talouspolitiikan arviointineuvoston arvio nettomenopolun noudattamisesta ja korjaavista toimista. 5.8.2026.

Valtiovarainministeriö (2026). Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027. HE 175/2026 vp.

muotoili: englanti (Yhdysvallat)